

Amsterdam, 27 juni 2018

Reactie op het wetsvoorstel “Verduidelijking burgerschapsopdracht in het funderend onderwijs”

1. Reactie op het wetsvoorstel

De Anne Frank Stichting juicht het voornemen de burgerschapsopdracht aan scholen te versterken toe. Wij ondersteunen het feit dat de democratische rechtstaat, de Grondwet en de universeel geldende fundamentele rechten en vrijheden van de mens met nadruk een leidraad in dit voornemen vormen.

Tevens zijn wij verheugd om te lezen, dat de sociale cohesie in de maatschappij waarin wij met zijn allen leven, bevorderd moet worden. Ongeacht onze culturele, etnische, levensbeschouwelijke, religieuze of seksuele oriëntatie genieten allen die in Nederland leven gelijkheid voor de wet. We zien graag dat deze gedachte in het kader van burgerschapseducatie nageleefd en vertaald wordt naar gelijkwaardige omgang met elkaar en respect voor elkaars verschillen, ook op school. We pleiten dan ook voor duidelijke kaders die de overheid meegeeft aan iedereen die verantwoordelijk is voor de implementering van deze wet en er invulling aan geeft.

In de Memorie van toelichting staat met name de Nederlandse samenleving centraal. Deze sterke nadruk op de Nederlandse samenleving is opmerkelijk omdat het wetsvoorstel juist de universeel geldende fundamentele rechten en vrijheden van de mens benadrukt. De wereld wordt steeds meer een globale samenleving. De democratische en rechtsstatelijke waarden, normen en vrijheden van de Europese Unie zijn direct en onverkort toepasbaar op de mensen die in Nederland wonen. We hadden in het wetsvoorstel een sterkere focus op wereldburgerschap en actief burgerschap verwacht, in een vrij Europa waarin mensen- en burgerrechten gegarandeerd worden en, door het aanroepen van justitiële instanties, opgeëist kunnen worden.

Actief burgerschap betekent onder meer dat iedereen beseft dat hij/zij invloed kan uitoefenen op gedrag en houding van zijn/haar medemensen. Jongeren kunnen veel invloed uitoefenen op het denken en handelen van hun medeleerlingen. Zij kunnen de waarden van respectvolle omgang met elkaar, en de geest van een democratische rechtstaat waarin de fundamentele rechten van de mens voor iedereen gelden, uitdragen. Dat vergt kennis, sociale normen, motivatie en vaardigheden. Jongeren kunnen dit alles leren op scholen waar een sfeer gecreëerd wordt waarin de nodige sociale normen, motivatie en vaardigheden dagelijks ingevuld en nageleefd worden. De school is niet alleen de plek waar over actief burgerschap gesproken wordt. Het is een plaats waar actief burgerschap een vanzelfsprekende manier van samen leven en samen leren is. Hoewel daar in de Memorie van toelichting in een apart hoofdstuk op ingegaan wordt, zou deze gedachte in het wetsvoorstel nog nadrukkelijker aan de orde moeten komen en een rode draad moeten vormen door de Memorie van toelichting.

De lessen die de mensheid getrokken heeft uit de Tweede Wereldoorlog en in het bijzonder uit de Holocaust vormen morele ijkpunten voor onze samenleving. Zij vormen de basis voor de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en de gedachte van een

verenigd Europa. We stellen voor een verwijzing naar deze lessen uit het verleden in het wetsvoorstel op te nemen.

In het huidige wetsvoorstel wordt nog niet duidelijk wie verantwoordelijk is voor het naleven van de wet. Wie zal de overheid c.q. de Inspectie aanspreken als de wet op een school niet nageleefd wordt? Welke kaders worden aan de Inspectie meegegeven om het slagen van dit voornemen te toetsen?

De Anne Frank Stichting vindt het van belang dat leerlingen kennis hebben over rechten en plichten, dat ze gemotiveerd worden en vaardigheden opdoen voor respectvolle omgang met elkaar. Echter, ook is het belangrijk dat ze weerbaar gemaakt worden tegen vormen van uitsluiting, onterechte ongelijke behandeling of bijvoorbeeld racistische bejegening. Hierover mag een zin in het wetsvoorstel toegevoegd worden.

2. Reactie op de Memorie van toelichting

In de Memorie van toelichting wordt herhaaldelijk verwezen naar de vrijheid van onderwijs en de vrijheid van scholen de burgerschapsopdracht zelf invulling te geven volgens hun levensbeschouwelijke of pedagogische grondslag. Scholen krijgen volgens de Memorie van toelichting ruimte om op geheel eigen manier binnen de wettelijke kaders aan de slag te gaan met burgerschap en sociale cohesie. We maken ons zorgen dat scholen daardoor in de gelegenheid gesteld worden te gaan kiezen welke deelaspecten van burgerschapseducatie zij willen omzetten. We vinden het belangrijk dat de overheid duidelijke kaders formuleert waaraan scholen in ieder geval moeten voldoen ongeacht hun levensbeschouwelijke of pedagogische grondslag. We willen graag meegeven dat een opsomming van minimale vereisten (kennis en vaardigheden) het slagen van de bevordering van actief burgerschap en sociale cohesie zal vergroten.

We zijn onder punt 1 op het belang van wereldburgerschap ingegaan. We vinden het opmerkelijk dat eerst en vooral op het Nederlanderschap ingegaan wordt. Een duidelijk voorbeeld hiervoor is de passage in de Memorie van toelichting waarin staat dat er voor scholen een belangrijke opdracht ligt in het bijdragen aan het realiseren van verbinding met de Nederlandse, pluriforme samenleving. Er staat vervolgens dat scholen bijvoorbeeld bijzondere momenten en herkenningspunten als Bevrijdingsdag, het Wilhelmus, het Plakkaat van Verlatinghe, Koninkrijksdag of de Nationale Herdenking Nederlands Slavernijverleden en het Ketikoti Festival kunnen aangrijpen om stil te staan bij de historische ontwikkeling en de betekenis van samenleven in Nederland. De keuze van deze voorbeelden en de bewoording eromheen doet geen recht aan het voornemen dat universele fundamentele rechten en vrijheden gerespecteerd dienen te worden en laat het functioneren als burger in een globale maatschappij buiten beschouwing. Je zou hier relevante voorbeelden aan toe kunnen voegen zoals de Internationale Dag van de Rechten van de Mens (10 december), de Internationale Herdenkingsdag voor de Holocaust (27 januari), de Internationale Dag tegen Racisme en Discriminatie (21 maart) enz. Ook missen wij Dodenherdenking (4 mei) als relevant voorbeeld.

3. Uitbreiden naar mbo

Afsluitend willen we benadrukken dat het van belang is deze wet ook voor het middelbaar beroepsonderwijs in te voeren.

